

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.154> JEL classification: L81
UDC: 339.3

Валентина ЛУК'ЯНОВА

доктор економічних наук, професор,
професор,
кафедра економіки, аналітики, моделювання та інформаційних технологій в бізнесі,
Хмельницький національний університет, Україна
E-mail: lukianovav@khnmu.edu.ua
ORCID iD: 0000-0003-0036-3138
Web of Science ResearcherID: CAH-1238-2022

Максим КИРИЛЮК

здобувач,
Хмельницький національний університет, Україна
E-mail: kirilyukmo@khnmu.edu.ua
ORCID iD: 0009-0005-3420-3708

ВНУТРІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ: ТРЕНДИ, ПРОГНОЗИ, СТРУКТУРНІ ЗМІНИ

АНОТАЦІЯ

Визначено місце торгівлі у функціонуванні ринкової економіки. Проведено дослідження тенденцій та структурних зрушень в економіці України на основі детального оцінювання функціонування оптової та роздрібно торгівлі у період 2021-2024 роки. Оцінювання динаміки товарообороту підприємств оптової та роздрібно торгівлі виявило нестійке зростання величини фактичного товарообороту, наявність сезонних піків (2021 та 2023 роки). Верхні екстремуми мають прив'язку до весняних та зимових свят. Нижні екстремуми характерні для періодів зимових та літніх відпусток. Дані коливання більш вираженими є для сектора оптової торгівлі. У 2022 році є значне падіння у березні і поступове незначне зростання до кінця року (величина зниження опосередковано свідчить про зменшення ділової активності в економіці та зниження споживчого попиту населення в Україні). Перше півріччя 2024 року показало дуже значне зростання торгового обороту. Досліджено динаміку індексів фізичного обсягу товарообороту з подальшим прогнозуванням значень для 2 півріччя 2024 року. Наявне чітке зменшення обсягів протягом усього періоду оцінювання, за винятком 2021 року у секторі роздрібно торгівлі. Виявлені екстремуми на графіках індексів фізичного обсягу частково співпадають з екстремумами для фактичного товарообігу (підтверджують сезонні коливання показників). Інфляційні впливи не дозволяють пояснити наявні різні тенденції у змінах фактичного товарообороту і фізичного обсягу товарів. Накладання графіків фактичного товарообороту та індексів фізичного обсягу дозволяє висунути припущення про наявність структурних змін у бік вищої чи нижчої цінової пропозиції у періоди значних відхилень на графіках. Визначено ключові проблеми функціонування та стійкого розвитку внутрішньої торгівлі України, в тому числі під час війни. Для подальшого дослідження виявлених трендів виникла потреба оцінювання змін у рівнях фінансової спроможності суб'єктів господарювання (виробничий попит) та купівельної здатності населення (споживчий попит).

© Валентина Лук'янова, Максим Кирилюк, 2024

Отримано: 14.11.2024 р.

Рекомендовано до друку: 07.12.2024 р.

Опубліковано: 20.12.2024 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Лук'янова В., Кирилюк М. Внутрішня торгівля України: тренди, прогнози, структурні зміни. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 4. С. 154-163. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.154>

Ключові слова: оптова торгівля; роздрібна торгівля; товарооборот; динаміка; структура товарів; інфраструктура ринку; логістичний ланцюжок; нижча цінова пропозиція; вища цінова пропозиція.

Вступ

Торгівля вже тисячоліття виступає важливим сектором економіки і забезпечує необхідні умови процесу товарообігу. Вона організовує просування товарів каналами розподілу, сприяє синхронізації процесів виробництва та споживання товарів, забезпечує необхідну інтенсивність та обсяги товарообігу. Тим самим виступає важливим компонентом загальної інфраструктури ринку.

Оптова та роздрібна торгівля є важливою складовою внутрішньої торгівлі будь-якої держави, яка забезпечує збут товарів, як малими так і великими обсягами, з метою їх подальшого перепродажу (іншим агентам оптової або роздрібною торгівлі), виробничого використання (суб'єктами господарювання) та кінцевого споживання (населення та домогосподарства). Вона сприяє стимулюванню збуту товарів, перетворення виробничого асортименту суб'єктів господарювання в торговий, а також здійснює зберігання та транспортування окремих товарних одиниць (усі логістичні операції за ланцюжком товаропросування).

Ефективно організована торговельна діяльність дозволяє оптимізувати виробничу і комерційну діяльність, розширити масштаби та підвищити ефективність останніх. З іншого боку, даний сектор економіки найшвидше реагує на зовнішні загрози і ризикові чинники, направлений на прогнозування майбутнього потенційного попиту та кон'юктурних змін на внутрішніх та зовнішніх ринках.

Як зазначено [1, 2] приватний бізнес (малий і мікро найперше) дуже чутливий до будь-яких зовнішніх негативних впливів. За даними [3] у 2023 році частка малих торговельних підприємств у % до загальної їх кількості склала 96,4 %.

Мета та завдання статті

Метою роботи визначено виявлення наявних тенденцій і структурних зрушень в

економіці країни шляхом дослідження функціонування оптової та роздрібною торгівлі як окремого виду економічної діяльності у взаємозв'язку і взаємозалежності з іншими видами економічної діяльності секторів матеріального виробництва, а також окремих аспектів соціального розвитку України у період 2021-2024 роки.

Виклад основного матеріалу дослідження

В основу нашого дослідження покладено теоретичні аспекти і проблеми функціонування торговельних підприємств, розглянуті українськими науковцями у [4-12]. Одержані висновки ґрунтуються на проведеному оцінюванні статистичної інформації за даними [3] із застосуванням методів динамічного, трендового і графічного аналізу, прогнозування статистичних рядів.

В Україні розвиток торгівлі характеризується несприятливими тенденціями (рис. 1-2). На рисунках подано оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібною торгівлі у 2021-2024 роках (дані наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, 2024 рік – перше півріччя) у місячному розрізі [3].

У 2021 році спостерігаємо зростання обсягу товарообороту як у оптовій так і роздрібній торгівлі. Дана тенденція більш явно креслена у оптовій торгівлі – грудень перевищує січень майже у 2 рази (185 і 347,6 млрд грн, відповідно). Для роздрібною товарообороту зростання не стільки значне – 101,9 та 110,7 млрд грн у січні і грудні 2021 року. Поряд з цим спостерігаємо і окремі екстремуми – як значні верхні піки (березень та грудень 2021 року характеризувався значним приростом у обох секторах) так і нижні (у роздрібній торгівлі наявний у квітні 2021 року, а для оптової припав на травень та розтягнувся на червень).

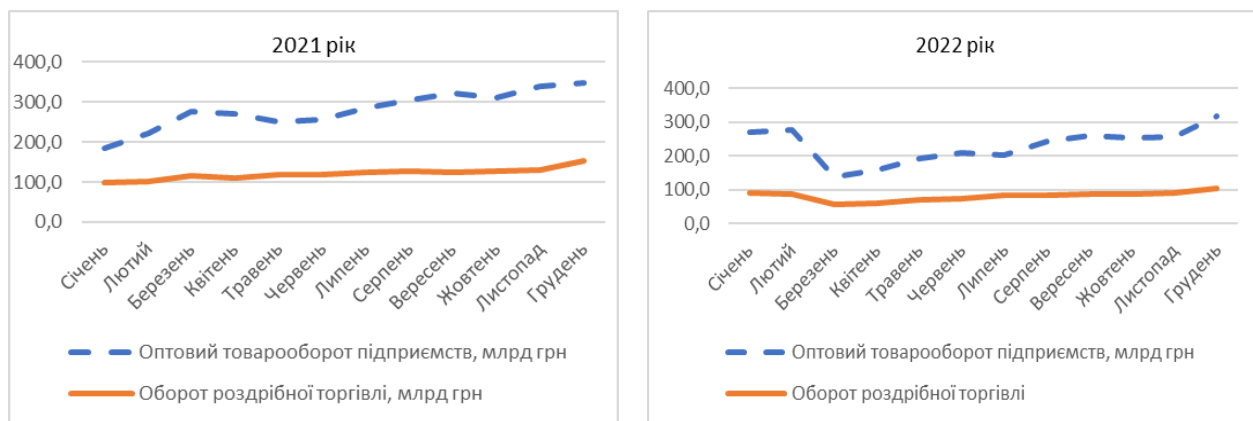

Рис.1. Товарооборот підприємств оптової та роздрібної торгівлі у 2021-2022 роках, млрд грн

Одночасно у 2021 році можемо відмітити ще відносний спад активності, відповідно у оптовій торгівлі – це жовтень, а у роздрібній – листопад. Даний аспект свідчити про наявну певну сезонність, яка буде пов'язуватись найперше із святами (весняними та зимовими) і відпустками (літніми та частково зимовими).

Дослідження торгівлі як окремого виду економічної діяльності у воєнному 2022 році одразу виділило дуже значне падіння обсягів за підсумками березня (5 днів лютого на початку війни не встигли значно вплинути на зростаючу активність лютого після зимових свят та відпусток). Лише в березні сектор оптової торгівлі показав дуже великий спад – більше ніж у 2 рази – з 276,8 до 137,4 млрд грн. У роздрібній торгівлі зниження обсягів спостерігаємо значно нижче – з 85,8 до 56,6 млрд грн (що свідчить про відносно вищу

стабільність роздрібного ринку, переважно направлено на кінцевого споживача до зовнішніх викликів).

З квітня 2022 року спостерігаємо вирівнювання та певну стабілізацію (більш стабільну тенденцію повільного зростання бачимо у секторі роздрібної торгівлі). В цілому, якщо порівняти загальну величину товарообороту за 2021 та 2022 роки, то за 2022 рік обсяг оптового товарообороту знизився на 609,1 млрд грн або на 18 %, а роздрібного – на 47,6 млрд грн або на 3,3%. Протягом 2022 року можемо відмітити не дуже чіткі і розтягнуті частково у часі (на 2-3 місяці) верхні і нижні екстремуми. Це може свідчити, що зовнішні загрози і ризики мали переважачі впливи на ділову активність торговельних підприємств порівняно з сезонними чинниками (свята і відпустки стали вторинними).

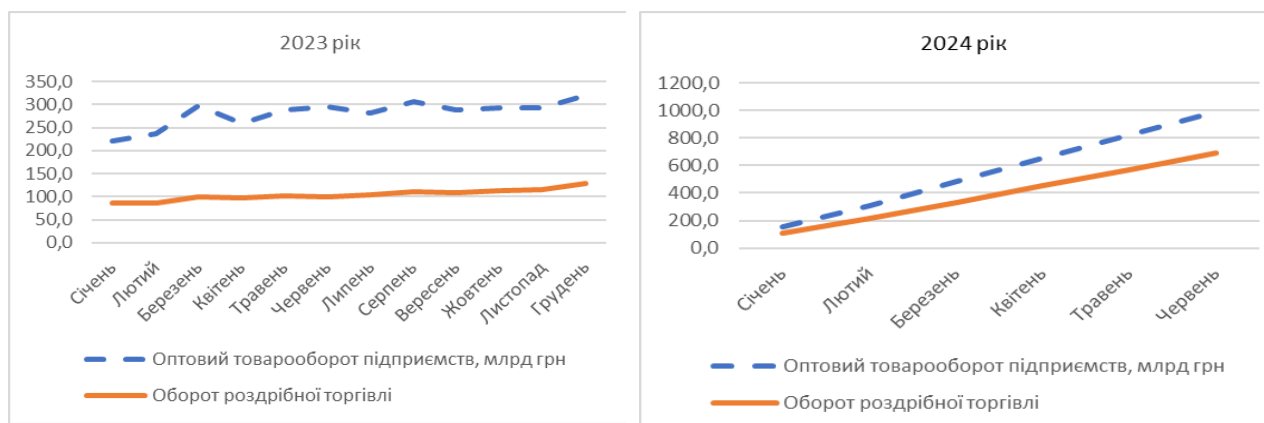

Рис. 2. Товарооборот підприємств оптової та роздрібної торгівлі у 2023 році та першому півріччі 2024 року, млрд грн

У 2023 році ситуація дещо стабілізується. Але крива товарообороту не одержує тенденцію до стрімкого зростання, Спостерігаємо декілька піків – у березні і грудні – для обох секторів торгівлі. Крива оптового товарообороту швидше нагадує синусоїду чим висхідну лінію. При цьому за підсумками 2023 року оптовий товарооборот у фактичних цінах лише на 4,5 млрд грн перевищив рівень 2021 року (або на 0,1 %). Цей приріст не враховує інфляційні процеси – індекс споживчих цін за даними сайту Мінфіна [13] відповідно склав 126,6 % та 105,1% в цілому за 2022 та 2023 роки.

Роздрібний товарооборот показує більш значний приріст – загальна сума товарообігу 2023 року на 411 млрд грн більша за суму по 2021 році (або на 28,5 %) – без врахування інфляційного чинника. Якщо визначити, що за 2 роки (2022 та 2023 роки) сукупний індекс інфляції склав 133,06 %, то у співставних цінах ні оптовий ні роздрібний товарооборот не досяг рівня 2021 року.

2024 рік демонструє дуже струнку висхідну тенденцію зростання обсягу товарообороту (у фактичних цінах) протягом першого півріччя. За попередніми даними офіційного сайту Державної служби статистики України [3] за 6 місяців 2024 року обсяги виросли у 6,5 раз. При цьому завлений індекс споживчих цін склав за цей же період 4,3 % [13]. Узгодженість цих даних перевіримо у подальшому нашому дослідженні.

Наявні коливання в обсягах товарообороту окремих секторів торгівлі цілком зрозумілі: окупація, закриття чи релокація підприємств, зменшення їх прибутковості (падіння оптового товарообороту); окупація, вимушена внутрішня і зовнішня міграція, зниження купівельного попиту населення, зміни у складі домогосподарств (падіння роздрібного товарообороту) – основні, але не єдині, негативні чинники сьогодення. Щодо структури товарообігу як оптового так і роздрібного важливим чинником є зміна акцентів у попиті на військові потреби (цей чинник вплинув на попит з боку державного і приватного сектору,

а також населення). Окремим, але дуже потужним гравцем оптового (і частково роздрібного ринку) стали великі волонтерські організації і громадяни України, забезпечуючи армію усім можливим і неможливим.

Розглянемо дані зміни фізичного обсягу товарообороту за досліджуваний період 2021-2024 років (у відсотках до відповідного періоду попереднього року). Може відмітити, що вже у 2021 році спостерігалось певне скорочення ділової активності у секторі оптової торгівлі (рис. 3).

На діаграмі бачимо, що у 2021 році ситуація є відносно стабільною. Діаграма на рисунку 1 показала значний верхній пік у березні, а рисунок 5 – у квітні, і певне плато у травні-червні. Але при цьому індекс фізичного обсягу жодного місяця не досяг 100 відсотків.

У 2022 році падіння (хоч і незначне) спостерігається в лютому, а далі – повний провал і фіксація індексів на рівні біля 60 % протягом усіх подальших місяців. Можна припустити, що ділова активність на рівні 60 % була характерна не лише у секторі оптової торгівлі, а в цілому у економіці України.

У 2023 році у червні можна відмітити стабілізацію індексів фізичного обсягу оптового товарообороту. До кінця 2023 року наявне незначний приріст за величиною індексів – максимум на 5-6 %. Але це ж зростання оцінювалось порівняно падінням у середньому н 40% у 2022 році.

На сайті Державної служби статистики України [3] на момент нашого дослідження розміщена лише інформація за 1 півріччя 2024 року. Скориставшись даними за 2021-2023 роки (і 1 півріччя 2024 року) і використавши статистичну функцію GROWTH було визначено прогнозні значення до кінця 2024 року (відповідно динамічні періоди 43-48 у місячному розрізі). Прогнози показують можливе зниження обсягів у липні з подальшою фіксацією на рівні 93-94 відсотки.

На рисунку 3 зображено індекси фізичного обсягу роздрібного товарообороту.

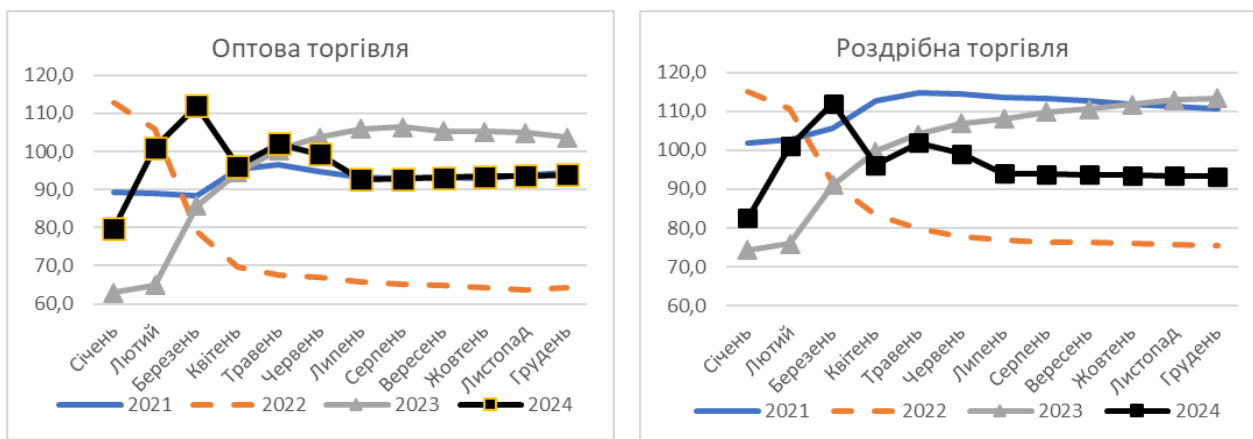

Рис. 3. Індекс фізичного обсягу товарообороту до відповідного періоду попереднього року, %

Тенденції у секторі роздрібно́ї торгівлі досить подібні як і в оптовій, але менші за величиною відхилень (зростання-падіння). Зниження у березні-квітні 2022 року зупинилось на значенні 75-78 %. У квітні 2023 року спостерігаємо перевищення рівня 2022 року у фізичному обсязі роздрібного товарообороту. При цьому до кінця 2023 року загальний приріст склав 13,4 %. Що може опосередковано свідчити, з одного боку, що на початку війни (у 2022 році) споживачі в Україні (населення і домогосподарства) скоротились теж на 25 %. Але вже на кінець другого року

маємо приріст кінцевих споживачів, тобто частина громадян України повернулась з вимушеної міграції та/або виїхала з окупованих територій (без врахування невідомих точних даних про кількість загиблих військових та цивільних громадян України).

В продовженні нашого дослідження накладемо на одне діаграмне поле, але розмістивши за різними осями дані про фактичний товарообіг та індекси фізичного обсягу – наклавши по рокам діаграми попередніх рисунків (рис. 3-6).

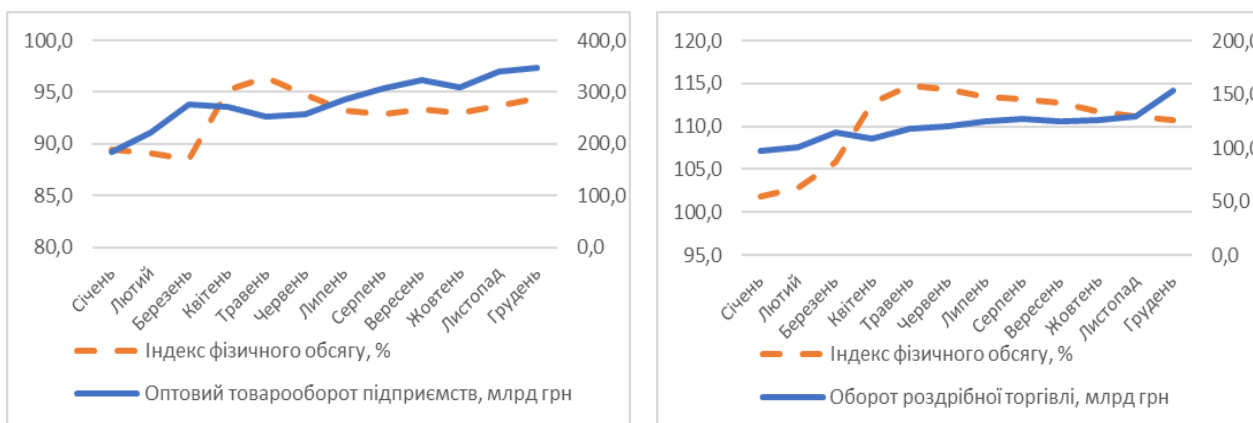

Рис. 3. Товарооборот підприємств оптової та роздрібно́ї торгівлі у 2021 році

Аналізуючи зміни оптового товарообороту можна чітко побачити неспівпадіння піків. Наприклад, можна зробити допущення, що зростання фактичних обсягів на тлі падіння індексів фізичного обсягу у березні 2021 року було одержано за рахунок зростання цін або збільшення збуту товарів вищої цінової категорії. Подібну ситуацію спостерігаємо з липня до кінця 2021 року. Для травня цього

року бачимо зворотну ситуацію – зміни у структурі збуту у бік нижчої цінової категорії. Відмітимо, що за даними [13] індекс споживчих цін у 2021 році коливався від 99,8 % до 101,3 %.

Щодо обороту роздрібно́ї торгівлі, теж можемо бачити зміни у структурі товарообороту: січень-лютий-березень та грудень – переважання товарів з вищої цінової

групи; з квітня по листопад – перевага за нижчим ціновим діапазоном.

Рисунок 4 дозволяє порівняти товарооборот та індекси фізичного обсягу за 2022 рік.

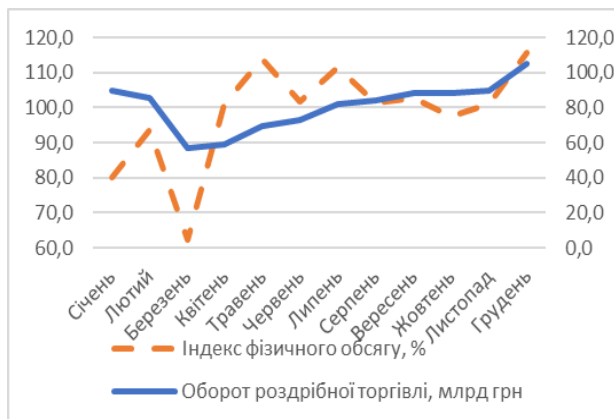
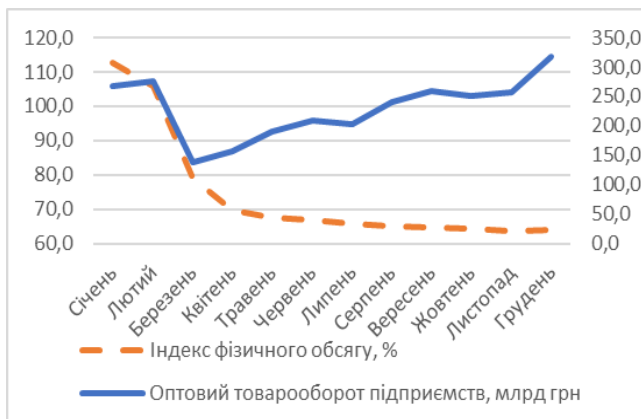

Рис. 4. Товарооборот підприємств оптової та роздрібною торгівлі у 2022 році

Для оптового обороту у торгівлі з березня по лютий зберігається дуже значний розрив у лініях фактичного значення та індексів фізичного обсягу. У роздрібній торгівлі індекс фізичного обсягу постійно коливається, тобто наявні періоди переважання товарів високої цінової групи (березень, жовтень листопад). З травня по липень – у структурі товарів переважає низька цінова ніша.

Щодо порівняння тенденцій цих двох показників протягом 2023 року (рис. 5), то починаючи з квітня і до кінця року можна лише спостерігати незначні відхилення і неспівпадання. Винятком є початок року. Незначний ціновий провал у роздрібній торгівлі наявний у березні, для оптової торгівлі початок року (від січня до березня) характеризувався навпаки значним відривом фактичного товарообороту від індексів фізичного обсягу.

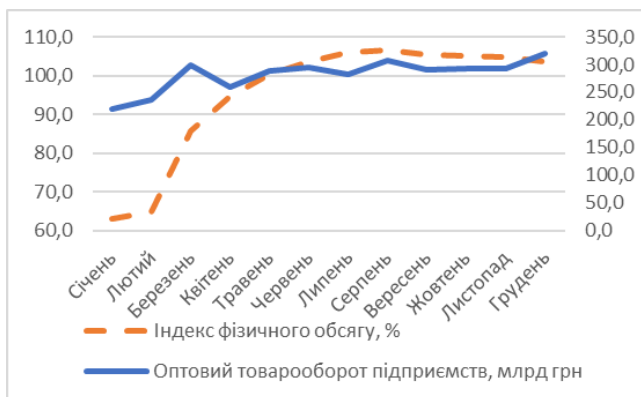

Рис. 5. Товарооборот підприємств оптової та роздрібною торгівлі у 2023 році

Рисунок 6 відображає порівняння фактичного товарообігу та індексів фізичного обсягу. Відповідно бачимо абсолютно однакову ситуацію у обох секторах торгівлі. Відповідно можна побачити лише верхній пік у

березні, що може свідчити про переважання у структурі товарів груп з високими цінами. З квітня по червень маємо незначні коливання по індексу фізичного обсягу на тлі дуже різкого зростання фактичного товарообігу.

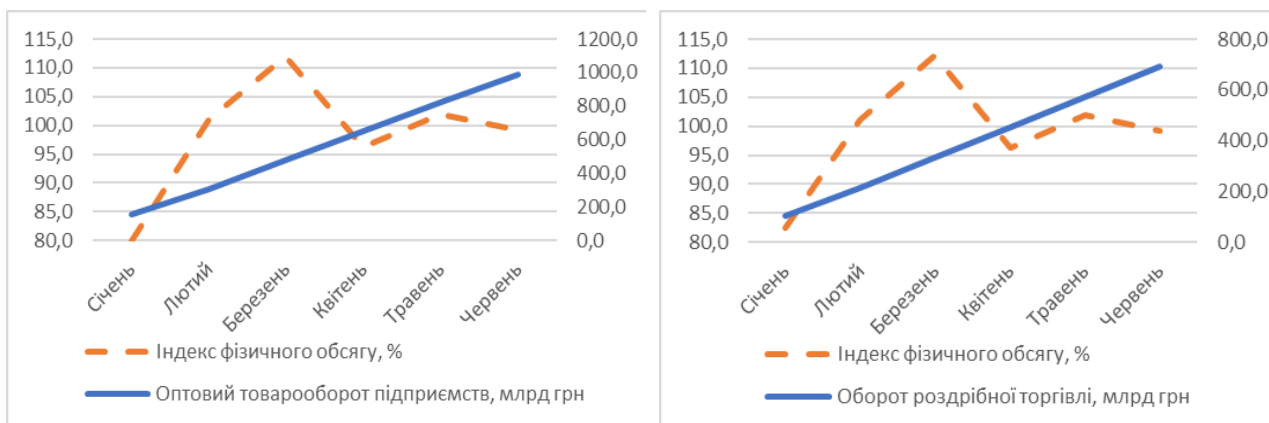

Рис. 6. Товарооборот підприємств оптової та роздрібної торгівлі у першому півріччі 2024 року

Як зазначалось вище інфляційні показники протягом 2021-2024 років за даними [3; 13] були незначні порівняно із змінами товарообороту. Наші припущення щодо змін у структурі продажу товарів за різними ціновими групами можна потребують розширення дослідження. Найперше – це динаміка середньої заробітної плати і доходів домогосподарств. Але ця інформація на офіційних сайтах [3; 13] обмежується довоєнними значеннями.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Проте, незважаючи на сьогоднішні проблеми функціонування внутрішньої торгівлі в Україні, даний вид діяльності стикався з різними проблемами і до війни. Сформовано на основі [5; 6; 7; 8; 12]:

- невміння оптових підприємств розробляти чітку стратегію стійкого розвитку;
- нерозвиненість складської мережі, інфраструктурні обмеження;

- концентрація логістичних хабів;
- невідповідність послуг торговельних посередників вимогам окремих груп споживачів;
- недостатній рівень інформаційного забезпечення усіх бізнес-процесів та підтримки споживачів тощо.

Разом з тим, торгівля є важливим елементом стійкого розвитку економіки України. виступає посередником у процесах доведення товарів від виробників до інших суб'єктів ринку (в т. ч. суб'єктів господарювання, державних структур та населення). Стійке функціонування торговельного ринку є запорукою виконання ринком свої функцій у сучасній економіці. Дослідження змін у показниках функціонування торговельного сектору дозволяє виявити/ підтвердити/пояснити різноманітні зміни у інших секторах економіки, демографічні зміни, фінансову спроможність держави, суб'єктів господарювання, домогосподарств та окремих громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко І. Найбільше через війну в Україні постраждали мікро та малий бізнес. *Кадровий портал. УНІАН-інформаційне агентство*. 01.04.2022. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/na-ybilshe-cherez-viynu-v-ukrajini-postrazhdali-mikro-ta-maliy-biznes-novini-ukrajina-11768224.html>.
2. Борщевський В. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання. *Громадський простір*. 13.04.2022. URL: <https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-ta-povojennyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorytety-zavdannya>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Балабан М. П. Оптова торгівля України: етапи та тенденції розвитку в економіці ринкового типу. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016 № 4 (76), С. 28-33. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/76038>.
5. Бозуленко О. Ю. Оптова торгівля в Україні, її проблеми та перспективи. *Науковий клуб, Кам'янець-Подільський*. 2015. №6. URL: https://sophus.at.ua/publ/2015_06_4_5_kam_podils/sekcija_section_3_2015_06_4_5/optova_torgivlja_v_ukrajini_jiji_problemi_ta_perspektivi/99-1-0-1401.
6. Кошельок Г. В. Сучасний стан та перспективи розвитку оптової торгівлі. *Інтелект XXI*. 2018. № 1, С. 80–85. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_1/17.pdf.
7. Кузьо Н. Є., Косар Н. С. Оптова торгівля в Україні: основні тенденції розвитку та особливості маркетингових рішень суб'єктів в умовах воєнного стану. *Економіка та право*. 2022. № 3, С. 106–114. URL: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2022.03.106>.
8. Маркіна І. А., Вороніна В. Л. Розвиток торгівлі в Україні: діагностика стану, тенденції та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 21, Ч. 2, С. 27–33.
9. Оптова торгівля та її особливості. *FRACTUS*. 2019. URL: <https://fractus.com.ua/uk/blog/korysni-statti/prodazhi/chim-vidriznyaetsya-optova-torgivlya-vid-rozdribnoi/>.
10. Рахман М. С. Прус Д. В. Аналіз ринку оптової торгівлі України. *Бізнес Інформ*. 2020. № 7, С. 154-160. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-7_0-pages-154_160.pdf.
11. Роль та функції оптової торгівлі. URL: <http://ukr.vipreshebnik.ru/torgova-sprava/272-rol-ta-funktsiji-optovoji>.
12. Сіренко С. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку внутрішньої торгівлі України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023. №2 (316), С. 230-234. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=17564>.
13. Індекс інфляції в Україні. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>.

REFERENCES

1. Boiko, I. (2022). Naibilshe cherez viinu v Ukraini postrazhdaly mikro ta maliy biznes. Kadrovyi portal. UNIAN-informatsiine ahentstvo.: <https://www.unian.ua/economics/finance/naibilshe-cherez-viynu-v-ukrajini-postrazhdali-mikro-ta-maliy-biznes-novini-ukrajina-11768224.html>.
2. Borshchevskiy, V. (2022). Ekonomika viiny ta povoienniy ekonomichnyy rozvytok Ukrainy: problemy, priorityty, zavdannia. Hromadskiy prostir. <https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-ta-povojennyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorityty-zavdannya>.
3. Ofitsiyniy sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. (2024). <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Balaban, M. P. (2016). Optova torhivlia Ukrainy: etapy ta tendentsii rozvytku v ekonomitsi rynkovoho typu. Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/76038>.
5. Bozulenko, O. Yu. (2015). Optova torhivlia v Ukraini, yii problemy ta perspektivy. Naukovyi klub, Kamianets-Podilskyi. https://sophus.at.ua/publ/2015_06_4_5_kam_podils/sekcija_section_3_2015_06_4_5/optova_torgivlja_v_ukrajini_jiji_problemi_ta_perspektivi/99-1-0-1401.

6. Koshelok, H. V. (2018). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku optovoi torhivli. Intellect KhKhI. http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_1/17.pdf.
7. Kuzo, N. Ye., and Kosar, N. S. (2022). Optova torhivlia v Ukraini: osnovni tendentsii rozvytku ta osoblyvosti marketynhovykh rishen subiektiv v umovakh voiennoho stanu. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2022.03.106>.
8. Markina, I. A., and Voronina, V. L. (2018). Rozvytok torhivli v Ukraini: diahnostyka stanu, tendentsii ta perspektyvy. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo.
9. Optova torhivlia ta yii osoblyvosti. (2019). FRACTUS. <https://fractus.com.ua/uk/blog/korysni-statti/prodazhi/chim-vidriznyaietsya-optova-torgivlya-vid-rozdribnoi/>.
10. Rakhman, M. S., and Prus, D. V. (2020). Analiz rynku optovoi torhivli Ukrainy. Biznes Inform. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-7_0-pages-154_160.pdf.
11. Rol ta funksii optovoi torhivli. (2024). <http://ukr.vipreshebnik.ru/torgova-sprava/272-rol-ta-funksiji-optovoji>.
12. Sirenko S. (2023). Suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy rozvytku vnutrishnoi torhivli Ukrainy. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky. <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=17564>
13. Indeks inflatsii v Ukraini (2024). Minfin. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/in dex/inflation/>.

Valentina Lukianova, Doctor of Economics, Professor, Professor, Department of Economics, Analytics, Modeling and Information Technologies in Business, Khmelnytskyi National University, Ukraine

Maksym Kyrliuk, PhD Student, Khmelnytskyi National University, Ukraine

Domestic trade in Ukraine: trends, forecasts, structural changes

Abstract

The place of trade in the functioning of the market economy has been determined. A study of trends and structural shifts in the economy of Ukraine has been conducted based on a detailed assessment of the functioning of wholesale and retail trade in the period 2021-2024. An assessment of the dynamics of the turnover of wholesale and retail enterprises revealed an unstable growth in the value of actual turnover, the presence of seasonal peaks (2021 and 2023). The upper extremes are tied to the spring and winter holidays. The lower extremes are characteristic of the winter and summer vacation periods. These fluctuations are more pronounced for the wholesale trade sector. In 2022, there is a significant drop in March and a gradual slight increase until the end of the year (the magnitude of the decrease indirectly indicates a decrease in business activity in the economy and a decrease in consumer demand of the population in Ukraine). The first half of 2024 showed a very significant increase in trade turnover. The dynamics of the indices of the physical volume of trade turnover were studied with the subsequent forecast of values for the 2nd half of 2024. There is a clear decrease in volumes throughout the entire assessment period, with the exception of 2021 in the retail sector. The identified extremes on the graphs of the indices of the physical volume partially coincide with the extremes for the actual trade turnover (confirming seasonal fluctuations in the indicators). Inflationary influences do not allow us to explain the existing different trends in changes in the actual trade turnover and the physical volume of goods. The superposition of the graphs of the actual trade turnover and indices of the physical volume allows us to make assumptions about the presence of structural shifts towards a higher or lower price offer during periods of significant deviations on the graphs. Key problems of the functioning and sustainable development of domestic trade in Ukraine, including during the war, were identified. To further study the identified trends, there was a need to assess changes in the levels of financial capacity of business entities (production demand) and purchasing power of the population (consumer demand).

Keywords: wholesale trade; retail trade; turnover; dynamics; structure of goods; market infrastructure; logistics chain; lower price offer; higher price offer.

Cite as: Lukianova, V., and Kyrlyuk, M. (2024). Domestic trade in Ukraine: trends, forecasts, structural changes. *Economic analysis*, 34 (4), 154-163. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.154>